

נייר עמדה לדיון בוועדת העבודה, הרווחה והבריאות 27.6.18

תקנות עובדים זרים וסוגי מקרים ותנאים שבהתקיימם עובד זר שהוא מסתנן זכאי לקבל את כספי הפיקדון לפני מועד עזיבתו את ישראל שלא לצורך יציאה זמנית), התשע"ח-2018

המדינה מחריפה במקום להקל - [הנוסח החדש של התקנות](#) שמגיע לדיון והצבעה ביום רביעי הקרוב רע משמעותית לקהילת מבקשי המקלט מקודמו. אנו חוזרים ומדגישים: **דרדור קהילת מבקשי המקלט לעוני הוא אכזרי ואינו יעיל - הוא רק יחריף את מצבם ואת מצב השכונות בהן הם חיים.**

רקע על חוק הפיקדון: החל ממאי 2017 החלו המעסיקים לנכות 20% משכר עובדים שהם מבקשי מקלט, ולהפקידם בקרן ייעודית עד ליציאתם מישראל. מזה כשנה מתנהל הליך משפטי בבג"צ בדרישה לביטול החוק. במסגרת ההליך הוצא צו על תנאי בגין הפגיעה הקשה בזכויות לקניין ולקיום בכבוד של אחת האוכלוסיות החלשות בישראל. על מנת לנסות להלבין את הפגיעה, הודיעה המדינה לבג"צ שתעשה את מה שסירבה לעשות בהליכי החקיקה ותיצור תקנות להחרגה עבור "מקרים הומניטריים".

רקע על תקנות ההחרגה: ביום 12.3.18 התקיים דיון בתקנות ההחרגה בוועדת העבודה והרווחה. בדיון, יו"ר הוועדה, ח"כ אלאוף הביע ביקורת חריפה על נוסח התקנות שהובאו ע"י משרד הפנים לדיון, בטענה שהן משמשות כעלה תאנה ואינן מבקשות להקל ולפתור באמת את המצוקות של מי מבין מבקשי המקלט, שחוק הפיקדון מדרדר אותם לעוני שאינו מאפשר קיום בכבוד. ח"כ אלאוף שלח את משרד הפנים לחשיבה נוספת במטרה להביא לוועדה הצעה "הרבה יותר אנושית ונורמלית", לדבריו.

ביום 15.5.18 התקיים דיון שני באותן התקנות ובהמשך לכך, הצבעה עליהן, אך תקנות ההחרגה לא עברו בוועדה בטענה כי הן "מעודדות ילודה" בקרב מבקשי המקלט. כעת מובאות להצבעה תקנות בנוסח חריף וקשה אף יותר - לא תקנות אנושיות יותר, אלא תקנות אכזריות שמותירות את מבקשי המקלט וילדיהם בעוני מחפיר, מתעלמות מאוכלוסיות מוחלשות ופגיעות, ואינן מהוות הקלה של ממש.

פירוט התקנות:

הדבר החמור ביותר בתקנות החדשות המוצעות הוא הסרה של קבוצת ההורים לקטינים הסמוכים על שולחנם ממי שזכאים להקלה באחוזי הניכוי: בעוד שקודם לכן, סעיף 3 בתקנות הקודמות החרג אבות ואמהות מתשלום 20% ממשכורתם, ואיפשר להם לשלם 6% בלבד - כעת, סעיף זה הוסר. במקומו הוכנסו שני סעיפים חדשים: סעיף 3 מחריג נשים ככלל, גם אם אינן אמהות (צעד חשוב ומבורך שכן מדובר בקבוצה מוחלשת); סעיף 4 מחריג אבות חד הוריים בלבד!

משמעות השינוי היא דרמטית עבור ילדי מבקשי המקלט. למעשה, במקום ההקלה המקורית שהוצעה, לפיה ילדים יזכו לשוב ולהתקיים ממשכורות כמעט מלאות של שני הורים עובדים, כעת התקנות מחריגות רק את האם, שלרוב מרוויחה פחות מהאב, ומותירות את מלוא ההיטל על משכורתו של האב.

למעלה משנה שהמדינה גוזלת ממבקשי המקלט את הכסף עבורו הם עובדים בעבודות מפרכות. כעת במקום להקל באופן אמיתי על אלפי ילדים ולאפשר להם ביטחון תזונתי, מגורים נאותים, וביטוח רפואי, משאיר אותן משרד הפנים במצב מצוקה, ומשחרר רק מעט את החבל מצווארן של המשפחות, כך שיוכלו להמשיך להתקיים - רק לא קיום בכבוד.

התקנות גם מתעלמות ממשפחות המתקיימות בקושי ממשכורת אחת. כך למשל במקרים בהם אם המשפחה נותרת בבית לשם טיפול בילדים (למשל, לאחר לידה). במקרים אלה לפי התקנות החדשות תיאלץ המשפחה להתקיים ממשכורת אחת של האב שממנה תקוצץ חמישית.

לליקויים הקשים הנ"ל מתווספים הליקויים שהוזכרו בניירות העמדה הקודמים אשר לא תוקנו וחוזרים על עצמם גם בתקנות אלו:

1. **מנגנון ההחרגה** - ההחרגה שבתקנות היא בשיטת פטור עתידי, שיחל רק שלושה חודשים מיום חתימת התקנות, ללא כל יכולת לקבל את הכסף שכבר הופקד בפיקדון. משמעות הדבר היא שבמשך שנה מאז תחילת הפיקדון אנשים הפקידו כסף, אותו לא יזכו לראות חזרה על אף שהם עונים לקריטריונים של אותם "מקרים הומניטריים".

בנוסף, קבלת הפטור כפופה לאישור מרשות האוכלוסין וההגירה, שאין בתקנות כדי להסביר כיצד ניתן לקבלו: האם יש להגיש בקשה לפטור או שהדבר ייבדק אוטומטית בידי הרשות; האם אותם אנשים - החלשים שבחלשים - יצטרכו לעבור שימועים על מנת לזכות בהקלות, בנוסף על אלו שנאלצו כבר לעבור בענייני "חולות" או בהקשר להליכי הגירוש - על כל הטרטור, הבירוקרטיה והתמשכות הזמן שכרוכה בכך. לא ברור גם האם רשות האוכלוסין וההגירה, ערוכה לטיפול יעיל בנושא הפיקדון. התקנות בהכרח יביאו לקשיים נוספים, ולא יפתרו את מצבם של רוב המקרים שבכוונתן לכאורה לפתור.

2. **חלקיות ההחרגה** - גם מבחינה מהותית, מדובר בהחרגה חלקית בלבד, שלא תפתור בעיות הומניטריות. ראשית, ההחרגה נוגעת רק ל-70% מהסכום המופקד, דהיינו שליש מהפיקדון יופקד גם באותם "מקרים הומניטריים". הטענה לפיה מדובר בחסכון פנסיוני מטעה ושקרית - חסכון פנסיוני נושא בצדו ערך ביטוחי המזכה את המבוטח בגמלה, והוא גם ניתן להעברה או למשיכה במלואו בכל זמן נתון (בכפוף למיסוי).

3. **זהות הנהנים מההחרגה** - מלבד המוזכר לעיל אין בתקנות כל התייחסות למקרים נוספים המהווים מקרים הומניטריים הנפגעים מהפיקדון - בראש ובראשונה מי שמשתכרים מתחת לשכר מינימום (או מעט מעליו), ועקב הפיקדון שכרם נטו ירד אל מתחת למינימום, או מי שתומכים ומכלכלים בני משפחה או חברים שאינם עובדים (למשל מי שתומך באחיו החולה, באשתו ההרה ועוד).

לסיכום: התקנות המובאות לאישור, מטרתן לצאת לידי חובה בהליך משפטי העוסק בדרישה לבטל את חוק הפיקדון מכל וכל. אין בהן הקלה של ממש על אוכלוסיית מבקשי המקלט, ואל להן לעבור בנוסחן זה.